

A természetes személy ügyfelet érintő azonosítás a közjegyzői eljárásokban

A tanulmány „A természetes személy ügyfelet érintő azonosítás a közjegyzői eljárásokban” címmel átfogó jelleggel bemutatja a közjegyzői tevékenység során alkalmazott ügyfélazonosítás történeti fejlődését – utalva például az 1876-os „Igazoló Jegy” rendszeresítésére vagy az 1954-es személyi igazolvány bevezetésére –, amelyek hozzájárultak a jelenlegi szabályozási rendszer kialakulásához. A tanulmányban kifejtésre kerültek többek között a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (Kjtv.) előírásai, különösen a 122. § ügyfélazonosításra vonatkozó rendelkezései, a Jogügyletek Biztonságát Erősítő Adatszolgáltatási Keretrendszer (JÜB) jogszabályozási háttere, illetve a 2023-as Digitális Állampolgárság Program (DÁP) és az eIDAS-rendelet által biztosított lehetőségek, amelyek alapvetően átalakítják az ügyfélazonosítási gyakorlatot.

Tárgyszavak:

JÜB, személyazonosság, okmányellenőrzés, eIDAS rendelet, Digitális Állampolgárság

The study entitled ‘Identification of natural person clients in notarial procedures’ provides a comprehensive overview of the historical development of client identification in notarial activities; referring, for example, to the introduction of the ‘Verification Ticket’ in 1876 or the introduction of the identity card in 1954, which contributed to the development of the current regulatory system. The study explains, among other things, the provisions of Act XLI of 1991 on Notaries (Kjtv.), in particular the provisions of Section 122 on client identification, the legal regulatory background of the Data Reporting Framework Strengthening the Security of Legal Transactions (JÜB), and the opportunities provided by the 2023 Digital Citizenship Programme (DÁP) and the eIDAS Regulation, which will fundamentally transform the practice of client identification.

Keywords:

JÜB, identity of persons, document verification, eIDAS regulation, Digital Citizenship

Jelen tanulmányom célja egy történeti áttekintést követően bemutatni, hogy hazánkban a rendszerváltást követően hogyan fejlődött a természetes személyeket érintő azonosítás szabályrendszere a közjegyzői tevékenység tekintetében, utalva a gyakorlatban felmerülő kérdésekre, valamint arra, hogy milyen eszköztár és jogszabályi háttér áll jelenleg is a közjegyzőség rendelkezésre a minél pontosabb ügyfélazonosításhoz a természetes személy ügyfeleket és képviselőket érintően.

1. Bevezetés

Preambulumként, szükségesnek tartom ismertetni, hogy milyen fejlődési állomásokon ment keresztül a személyazonosság megállapításának fontossága, illetve, hogy hazánkban milyen jogi alapokat kellett lefektetni ahhoz, hogy eljussunk a mindennapi életvitelünk részét képező, valamint a közjegyzői tevékenységhez is szorosan kapcsoló személyazonosító okmányaink kialakulásához. Az ókori birodalmak időszakában, az egyre fokozódó népesség növekedés, a gazdasági folyamatok kiszélesítése, illetőleg az egyes földrajzi egységeken átívelő kereskedelem megjelenése szükségessé tette az egyének minél pontosabb beazonosításának igényét. Ezen korban, az érintettől eredeztethető különböző pecsétlenyomatok, valamint az adott személytől származó ujjlenyomat szolgálta a kezdeti értelemben vett személyazonosság megfelelő igazolását.¹ A kereszténység, illetve az egyes vallási kultúrák megjelenésével, amelyhez szorosan kapcsolódik az írásbeliség elterjedése, a korábban említett egyént azonosító gyakorlati megoldások meghaladottakká váltak. Felmerült az igény az egyént igazoló pontosabb eszközök bevezetésére, amely a katolikus egyház által rendszeresített anyakönyvezés intézményén keresztül zajlott, a tridenti zsinat alapvetései mentén. Hazánkban, az anyakönyvezést 1515-ben a veszprémi egyházmegyei zsinat rendelte el. Az anyakönyvezés, vagy más néven „*egyházkönyvek*” vezetése mérvadó történeti kiindulópont a személyazonosság megállapítását illetően, mivel ezen nyilvántartások az adott egyházközösséghez tartozó személyek keresztelésére, bérházasítására, házasságkötésre, illetve elhalálozásra vonatkozóan tartalmaztak feljegyzéseket, ugyanakkor egy esetleges leszármazási perben a nemesi eredet megítélése során is döntő okirati bizonyítékként szolgáltak. A személyazonosság megállapítására az említetteken túl léteztek, azonban további dokumentumok is, mint a sorozásra vonatkozó főszolgabírói igazolás, a szülésznői bizonyítvány vagy a főszolgabírói vagyoni igazolás. Megállapítható,

1 Kiss Tibor – Szegő Tamás, A személyazonosítás múltja, jelene és jövője – e-Személyazonosító igazolványra épített szolgáltatási lehetőségek. Új Magyar Közigazgatás, 2017. június, 10. évfolyam 2. szám, 54. o. [a továbbiakban: Kiss Tibor – Szegő Tamás, Aszem.]

hogy ezen időszakban az egyén megítélésére, azaz arra vonatkozóan, hogy valóban az, akinek mondja magát, egyrészt egyházi, másrészt katonai és államigazgatási szervek által kibocsátott különböző okmányok, igazolások álltak rendelkezésre, sokszor egy adott indokból vagy valamilyen élethelyzettel kapcsolatos tény alátámasztása céljából kiállítva.²

Hazánkban, az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában, a személyi igazolvány elődjének is tekinthető, valamint egységesített adattartalmú „Igazoló Jegy” megnevezésű okmányt az 1876. évi 46.356. B.M. számú rendelet rendszeresítette.³ Tekintettel azonban arra, hogy a hivatkozott jogforrás szerint kiállított „Igazoló Jegy” nem tartalmazott sem kellően pontos személyleírást, sem pedig arcképet, nem volt megfelelően biztosított, hogy a birtokosának személyét megfelelően igazolja, ezért a m. kir. belügyminisztérium 1927. évi 203.000/1926. számú körrendelete értelmében, olyan „Igazoló Jegyet” bocsátottak ki, amelyet annak harmadik oldalán arcképpel láttak el, és a birtokosa azt a kiállító hatóság előtt saját kezűleg aláírta.⁴ Minden magyar állampolgár számára kötelező jelleggel, személy azonosításra szolgáló igazolvány rendszeresítéséről, a személyi igazolvány bevezetéséről szóló 1/1954. (I.9.) Minisztertanácsi rendelettel határozott a jogalkotó. E tárgyi jogforrás 1. § (1) bekezdése alapján „Valamennyi tizenhatodik évét betöltött magyar állampolgárt [...] személyi igazolvánnyal kell ellátni”. Az említett rendelet végrehajtására vonatkozó részletszabályokat az 1/1954. (I.9.) Belügyminiszteri rendelet (a továbbiakban: BM rendelet) tartalmazza. A BM rendelet 3. §-a tételesen felsorolja, hogy pontosan milyen adatokat kellett a személyi igazolványban szerepeltetni, mint „az igazolvány tulajdonosának családi, utónevét, férjük nevét viselő asszonyok leánykori családi és utónevét, születési helyét és idejét, foglalkozását, szakképzettségét, munkakönyvének számát, katonai igazolványának számát, állampolgárságát, anyjának leánykori, családi és utónevét”. A hivatkozott normaszöveg 3. §-ának (2) bekezdésében kapott helyet azon rendelkezés, mely szerint „Az igazolvány helyettesíti a születési, házassági és anyakönyvi kivonatokat, az állampolgársági bizonyítványt, valamint hiteltérdemlően igazolja az állandó és ideiglenes lakás be- vagy kijelentését és a munkahelyét is”. Meglátásom szerint a jogalkotó ezáltal kívánta az állampolgárok körében a személyi igazolványt elsődleges személyazonosság igazolására alkalmas és használatos eszközzé rendszeresíteni, szemben a korábban elterjedt születési anyakönyvi kivonattal, vagy más államigazgatási szervek által kiállított, példának okáért születési bizonyítvány okirattal. Ezen okfejtését támasztja alá

2 Nagy Pál – Papp József, Személyazonosító okmányok a XIX–XX. századi Magyarországon. In: *Radics Kálmán (szerk.), Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXIX.* Debrecen, 2002–2003, 401 és 403. o. [a továbbiakban: Nagy Pál – Papp József, Szo XIX–XX.]

3 Nagy Pál – Papp József, Szo XIX–XX., 408. o.

4 Magyarországi Rendeletek Tára., Hatvanegyedik évfolyam., I. kötet., Budapest, 1927, 202. o. (https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1927/?query=jegy&pg=203&layout=s)

továbbá a hivatkozott normaszöveg személyi igazolványok használata 13. §-ának azon rendelkezése is, amely alapján „A személyi igazolványt tulajdonosa köteles megőrizni, állandóan magánál tartani, a hatóság tagjai és közegei felhívására személyazonosságát ezzel igazolni”.

A 2000-es évek elején, a korábban használatos személyi igazolványt, felváltotta a napjainkban is rendszeresített személyazonosító igazolvány, valamint elkülönült okmányként bevezetésre került a lakcímet és a személyi azonosítót igazoló hatósági igazolvány, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény módosításával, valamint az 168/1999. (XI. 24.) Kormányrendelettel. Ezen okmányok, a plasztikkártya formájukkal fizikai megjelenésükben is kardinális újítását hozták, a korábban rendszeresített könyv jellegű, papír alapon kiadott személyi igazolványokhoz képest. Az újonnan bevezetett személyazonosító igazolvány holografikus azonosítóval kiegészítve, biztonsági szempontból is többlet elemet tartalmazott elődjénél, továbbá 2016. év január hónap 1-jétől pedig elektronikus adathordozó egységgel is kiegészült, amely elektronikus chip formájában hordozza az okmányon szereplő fizikai, vizuálisan is megjelenő adattartalmat.⁵

Tanulmányom bevezető részének összefoglalójaként megállapítható, hogy az igény, amely arra irányul, hogy az adott személy, mint egyén minél pontosabban beazonosíthatóvá váljon, hogy valójában az, akinek mondja magát az emberiség történetében egészen az ókori időktől kezdve kiemelten hangsúlyos szerepet játszik. Hosszú út vezetett odáig, hogy a mai értelemben vett személyazonosítási eljárás hazánkban is kialakuljon, elsősorban a folyamatosan fejlődő társadalmi, gazdasági változások és különböző technológiai megoldások képezték és képezik a mai napig is katalizátorát ezen folyamatnak.

2. Ügyfél azonosítás a közjegyzői eljárásokban

Magyarországon, a rendszerváltáshoz kapcsolódó időszak a közjegyzői hivatást is jelentősen érintette, új alapokra helyezve a közjegyzőség intézményét azzal, hogy az Országgyűlés az 1991. évi szeptember 10.-ei ülésnapján elfogadta a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvényt (a továbbiakban: Kjtvt.). E jogforrás, többek között, közhitelességgel ruházza fel a közjegyzőt, illetve olyan alapvetéseket tartalmaz, mint, hogy a közjegyző az állam igazságszolgáltató tevékenysége részeként jogszolgáltató hatósági tevékenységet végez, vagy, hogy a felek részére pártatlan jogi szolgáltatást nyújtására köteles, valamint, hogy tevékenységében

5 Kiss Tibor – Szegő Tamás, Aszem. 55. o.

kizárólag törvények van alárendelve, egyebekben eljárása, hivatali tevékenysége során nem utasítható.⁶ Ezen garanciális alapvetések, a közjegyzői közreműködés során megvalósuló jogbiztonság követelményének alapját hivatottak megteremteni, különös tekintettel arra is, hogy a közhitelesség intézménye az állam által a közjegyzőre, mint jogszolgáltató hatósági tevékenységet végző személyre átruházott egyfajta monopólium.⁷ A közjegyzői tevékenység elsődleges célja ugyanakkor a jogviták elkerülésének elmozdítása, illetve lehetőség szerint azok megelőzése, ezáltal pedig a bíróságok ügyterhének csökkentése. Az említettek-ből kifolyólag, a jogbiztonság követelményének megvalósulása érdekében alapvető kapcsolódó feltétel, hogy bizonyos közjegyzői eljárásokban részt vevő természetes személy felek, illetve az esetlegesen képviselőként eljáró egyének, személyi azonossága hatékonyan és lehetőség szerint a legnagyobb bizonyossággal megállapítható legyen.

Már a Kjtv. közlönyállapotának (1991.X.7.) normaszövege is deklarált a közjegyző által történő ügyfélazonosítási kötelezettség körében egy olyan alapvető szabályrendszert, amelyet apróbb módosításokkal ugyan, de a jelenleg hatályos Kjtv. 122. § (1) bekezdése is tartalmaz és napjainkban is alkalmazandó. A jogalkotó, az imént említett rendelkezéseket „A közjegyzői okirat elkészítése” fejezetnél, a 122. §-ban helyezte el, az alábbiak szerint: „Ha a közjegyző a felet személyesen nem ismeri, személyazonosságáról és szükség esetén a személyi adatairól köteles meggyőződni a) saját kezű aláírással és fényképpel ellátott hivatalos igazolványból, b) a közjegyző által személyesen ismert vagy személyazonosságát az a) pont szerint igazoló két azonossági tanú közreműködésével”. Az ügyfélazonosítási kérdés kapcsán - a hivatkozott jogszabályi rész - lehetőséget termet egyrészt arra az esetkörre, ha az adott ügyfél a közjegyző által személyesen ismert. Ilyenkor az eljáró közjegyző személye biztosítja a garanciát arra, hogy a megjelenő és általa kétséget kizáróan beazonosítható ügyfél valójában azon személy, aki az eljárásban részt kíván venni. Ezen rendelkezés gyakorlati alkalmazása álláspontom szerint egy jóval fokozottabb felelősséget keletkeztet a közjegyző személyét illetően, hiszen ilyenkor teljes mértékben az eljáró közjegyző személyes megítélésre bizza a jogalkotó, hogy adott esetben kit tekint az eljárása során személyesen ismertnek. Másrészt viszont, abban az esetben, ha az adott fél a közjegyző által nem személyesen ismert, a közjegyző köteles az érintett ügyfél személyazonosságáról és szükség esetén a személyi adatairól meggyőződni. E kötelezettség teljesítése történhet vagy a fél saját kezű aláírását és fényképét tartalmazó hivatalos igazolványból vagy pedig az érintett személyét igazoló két azonossági tanú közreműködésével.

6 Kjtv. 1. § (1) és (4) bekezdés(ek), valamint a 2. § (1) és (2) bekezdés(ek).

7 Pulinka Mihály – Tóth Ádám, A közjegyzők, mint a jogbiztonság belgái., Acta Humana. 2017/4., 89. o. [<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/actahumana/article/view/2058/1338>; letöltve 2024. október 20. napján]

Az, hogy pontosan milyen okmány tekinthető hivatalos igazolványnak a Kjt.v.-ben foglaltakat illetően, annak indoklása ad iránymutatást, mely alapján „A hivatalos igazolványon értendő többek között a személyi igazolvány, az útlevel, a gépjárművezetői engedély (jogosítvány) stb. Közömbös ebből a szempontból, hogy az igazolványt eredeti rendeltetése szerint, mint személyazonosság (mint pl. személyi igazolvány, útlevel) vagy valamely jogosultság (gépjárművezetői engedély) igazolására állították ki. Tehát bármely hatóság által a saját hatáskörében kiállított igazolvány alkalmas a személyazonosság tanúsítására, feltéve, hogy az fényképpel és aláírással van ellátva”. Az említett azonossági tanúk esetleges alkalmazása során szintén irányadó, hogy vagy a közjegyző által személyesen ismert személyeknek kell lenniük, vagy pedig a fentiekben említett fényképpel és aláírással ellátott okmánnyal kell, hogy rendelkezzen ahhoz, hogy a közjegyző a Kjt.v. 122. §-ában foglalt kötelezettségének az eljárása során maradéktalanul eleget tudjon tenni, ezáltal pedig ezen egyének személyazonossága megfelelő bizonyosságot nyerjen. Megemlítendő e körben, hogy bizonyos korlátozásokkal lehetséges alkalmazni az azonossági tanú kiegészítő szabályát azzal, hogy nem lehet azonossági tanú „azon személy, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, az ügyletben félként vagy kedvezményezettként szerepel, illetőleg testi vagy szellemi fogyatkozása miatt a személyazonosság tanúsítására alkalmatlan”.⁸

Nem csak a közjegyzői okirat szerkesztési eljárásra vonatkozóan, ideértve a Kjt.v. 133. §-a szerinti közjegyzői okiratba foglalt végrendelet és más végintézkedés elkészítése során terheli ügyfélazonosítás a közjegyzőt, hanem az aláírás és kézjegy valóságának, valamint a külföldi eljárás céljára tett peren kívüli eskü vagy fogadalom tételéről szóló tanúsítvány kiállítása alkalmával is.⁹ Míg az imént említett eljárásokban a közjegyző részéről kötelezettség az ügyfélazonosítás, addig - a szintén közjegyzői tanúsítványok körébe tartozó – hiteles másolat elkészítése, fordítás helyességének a tanúsítása esetén mellőzhető, valamint az okirat felmutatásának időpontjáról, tanácskozásról és határozatról, egyéb jogi jelentőségű tényről, váltó, csekk és más értékpapír óvásáról rendelkező normaszövegek értelmében, csak akkor tanúsítja a közjegyző az érintett(ek) személyazonosságát, ha azt kifejezetten kéri(k), illetve ennek feltételei fennállnak, továbbá, ha az egyéb jogi jelentőségű tény tanúsítása során a jelen lévő személy(ek) ahhoz hozzájárul(nak).¹⁰ Áttekintve továbbá az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvényt (a továbbiakban: Kjn.p.), annak paragrafusai között is találunk e témakörhöz kapcsolódó jogszabályi előírást. A Kjn.p. az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásának, valamint A házassági és az élettársi vagyoni jogi szerződések elektronikus nyilvántartásának vezetése körében rendelkezik

8 Kjt.v. 123. §.

9 Kjt.v. 139. § (2) bekezdés, valamint a 146/A. § (2) bekezdés.

10 Kjt.v. 136. § (3) bekezdés.

közjegyzői által történő ügyfélazonosítási kötelezettségről, analógiát rendelve a közjegyzői okirat elkészítésére vonatkozó Kjtv. 122. §-ában előírt kötelezettségek megfelelő teljesítésének alkalmazásával.¹¹

A tanulmányom során kiemelten fontosnak tartom bemutatni, az ügyfélazonosítás egyik meghatározó mérföldkővét, amely a *Jogügyletek Biztonságát Erősítő Adatszolgáltatási Keretrendszer* (a továbbiakban: JÜB rendszer vagy JÜB nyilvántartás) létrehozását, illetve az ahhoz való hozzáférés biztosítását jelentette a közjegyzői közreműködés kapcsán. A jogszabályi háttér megteremtése érdekében a jogalkotó a – többek között – Kjtv. módosításokat is tartalmazó, a jogügyletek biztonságának erősítése érdekében szükséges törvénymódosításokról szóló 2007. évi LXIV. törvényt (a továbbiakban: JÜB törvény) deklarálta. A joganyag indoklása szerinti jogalkotói cél *„az ingatlanokkal, bérlakásokkal kapcsolatban feltárt visszaélések megakadályozása, az úgynevezett lakásmaffia-tevékenység visszaszorítása, valamint annak a megelőzése, hogy a polgárok áldozatul essenek az okiratokkal és ingatlanokkal kapcsolatos visszaéléseknek”*. Az imént említettek megvalósulása érdekében a korábban közjegyzőt terhelő ügyfélazonosítási kötelezettség köre kiegészült egy további garanciális elemmel, amely során a felek által felmutatott okmányon szereplő adatok egyezősége és érvényessége ellenőrizhető a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala által vezetett nyilvántartáson, azaz a JÜB rendszeren keresztül. Elkerülve ezáltal, hogy a hatósághoz bejelentett elveszett, ellopott, megsemmisült, vagy fizikai észlelés alapján hamisítottnak tűnő, valamint a JÜB rendszerben a lekérdezést követően nem szereplő igazolványok az ügyfél azonosítás során felhasználásra kerüljenek. Az arra jogosult szervek által történő zökkenőmentes és gyors JÜB nyilvántartáshoz való hozzáférés biztosításához elengedhetetlennek bizonyult a megfelelő informatikai keretrendszer kialakítása, figyelemmel a vonatkozó adatvédelmi előírásokra is. A technikai működést illetően az adatigénylést, a közjegyzőnek vagy az arra jogosult szernek, azaz a lekérdezést kérőnek, elektronikus aláírásával kell ellátnia, tehát az ellenőrzés elektronikus úton történő adatigényléssel valósul meg. Majd, ezen elektronikus kérelem aláírását tartalmazó tanúsítvány érvényességi attribútumát ellenőrzi a nyilvántartást vezető hatóság, ezáltal nyer bizonyosságot arra vonatkozóan, hogy a nyilvántartásból történő lekérdezés valóban az arra jogosult személytől származik-e. Amennyiben a lekérdező tanúsítványának érvényességét a bizalmi szolgáltató felfüggesztette vagy visszavonta a nyilvántartást vezető hatóság az adatigénylésre irányuló megkeresés kapcsán adatok szolgáltatását megtagadja.¹² A JÜB által nyújtott adatszolgáltatás többféle területre oszlik, mint személy- és okmányellenőrzés, okmányellenőrzés, lakcím-tudakozódás, jármű adatok igénylése, amely folyamat

11 Kjnp. 36/F. § (3) bekezdés, valamint a 36/I. § (2) bekezdés.

12 Kjtv. 122. § (3) és (4) bekezdés(ek).

során a jogalkotó a Kjtv. módosítással célhoz kötött felhatalmazást biztosított a közjegyző részre, hogy hivatali eljárása során ellenőrzés céljából e nyilvántartásból milyen adatokat és milyen módon igényelhet. A korábban hivatkozott Kjtv. 122. §-a kiegészült egyrészt a fentiekben említett a JÜB nyilvántartásból történő adatigénylés informatikai és adatvédelmi szabályrendszerével, valamint azzal, hogy a közjegyző *„a fél személyazonosságának és lakcímének igazolása érdekében a rendelkezésére bocsátott adatai nyilvántartási adatokkal való egyezőségének és személyazonosságának igazolására alkalmas, bemutatott hatósági igazolványa, és tartózkodásra jogosító okmánya (a továbbiakban együtt: igazolvány) nyilvántartási adatokkal való egyezőségének és érvényességének ellenőrzése céljából megkeresse a személyiadat- és lakcímnyilvántartást, a járművezetői engedély-nyilvántartást, az útiokmány-nyilvántartást vezető vagy a központi idegenrendészeti nyilvántartás (a továbbiakban együtt: nyilvántartás) adatait feldolgozó hatóságot”*.¹³ A személyazonosítással érintett egyénre vonatkozó, JÜB nyilvántartásból ellenőrizhető, adatok körét a Kjtv. 122. §-ának (5) bekezdésében találjuk. Tanulmányom e fejezeti részéhez kapcsolódóan szeretném kiemelni a JÜB lekérdezés azon problematikáját, amely a gyakorlatban számos alkalmammal előfordulhat, amikor is az ügyfél nem magyar okmánnyal kívánja igazolni személyazonosságát, hanem valamilyen külföldi okmányt bocsát rendelkezésre. Figyelemmel kell lenni arra a tényre, hogy külföldi okmány JÜB lekérdezésekor, az adatigénylésre kapott válasz, mely alapján *„a lekérdező által megadott okmányazonosító szerinti okmány nem szerepel az elveszett külföldi úti okmányok nyilvántartásában”* pusztán arra vonatkozik, hogy a lekérdezéssel érintett okmány elvesztését Magyarországon nem jelentették be. Így az ellenőrzés csak azon felek esetében eredményezheti a visszaélések megelőzését, akiről, vagy akik okmányáról a JÜB alapját képező nyilvántartások információt tartalmaznak. A külföldi okmánnyal történő ügyfélazonosításnál is irányadó a Kjtv. 122. §-ának azon rendelkezése, hogy fényképet és aláírást kell, hogy tartalmazzon az okmány, valamint lényeges továbbá, hogy magából okmányból fizikai meggyőződés útján kitűnjön, hogy az érvényes. Az okmányon szereplő lejárat dátum mindenképpen vizsgálendő, mint elsődleges érvényességet igazoló elem, valamint a külföldi okmány, de főleg külföldi útlevél esetében szükséges arról is meggyőződni, hogy az esetlegesen nem tartalmaz-e arra utaló jelölését vagy bejegyzést, hogy azt visszavonták. A visszavonás tényét főszabályként - a hazánkban is elterjedt - fizikai lyukasztásos módszerrel jelzik, de megemlíteném, hogy a gyakorlati tevékenységem során találok már olyan esetkörrel is, amikor látszólag érvényesnek tűnt az okmány, sértetlen állapotú is volt, azonban bizonyos oldalainak középső része

13 Kjtv. 122. § (2) bekezdés.

tekintetében bélyegző lenyomat jelölte, hogy az visszavonásra került a kiállító hatóság által.

A JÜB törvénnyel történő Kjtv. módosítás a fentiekben részletezettek mellett kiegészítette, illetve pontosította a közjegyzői közreműködés megtagadásának kötelezettségét is. Az egyik ilyen addicionális ok, ha az eljárásban részt vevő fél egyáltalán nem szolgáltat adatot a személyazonosságának megállapításához. További közreműködés megtagadási esetkörnek minősítette a jogalkotó azt is, amikor az ügyfél ugyan szolgáltat adatot, de az általa rendelkezésre bocsátottak nem egyeznek meg a JÜB lekérdezést követően beszerzett nyilvántartási adatokkal, vagy az igazolványra vonatkozó JÜB ellenőrzés eredményeképp, érvénytelen státuszt jelöl és a személyazonosság igazolása a Kjtv. 122. § (1) bekezdésben írt más módon sem lehetséges.¹⁴ Gyakorlatban elfordulhat olyan eset is, amikor a JÜB nyilvántartás technikai okokból kifolyólag nem működik, ezáltal pedig az azonosítási kötelezettséget érintő elektronikus adatigénylés sem tud megvalósulni. Ilyenkor az okirat, illetve tanúsítvány elkészíthető, azonban ahogyan a rendszer elérhető haladéktalanul el kell végezni az ellenőrzést, majd az eredmény tükrében bocsátható az ügyfél rendelkezésére a tanúsítvány, illetve okirat esetében hiteles kiadmány, másolat vagy bizonyítvány.¹⁵

Megállapítható, hogy az okirat szerkesztési eljárások során a közjegyző által történő ügyfélazonosítási kötelezettség maradéktalan teljesítése már egészen a Kjtv. hatályba lépésétől kiemelt hangsúlyt kapott. Annak megsértése vagy elmulasztása esetére a jogalkotó ugyanis rendkívül szigorú jogkövetkezményként a közokirati jelleg elvesztését rendeli.¹⁶ Ugyanakkor, e szankcionálási körbe az egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXII. törvény 8. §-ával bevonásra kerültek a közjegyzői közreműködés útján kiállított azon tanúsítványok is, amelyek kapcsán a Kjtv. 122. §-a szerinti ügyfélazonosítási kötelezettség terheli a közjegyzőt.¹⁷

Összegzésként elmondható, hogy a közjegyzői hivatásrendet érintő, napjainkban is használatos gyors és felhasználóbarát JÜB rendszerhez való elektronikus hozzáférés, valamint az azzal kapcsolatos közjegyzői ügyfélazonosítási kötelezettség teljesítése révén, a korábbi – JÜB törvényt megelőző – azonosítási eljárás és az azzal szorosan összefüggő, az ügyfél által a közjegyző rendelkezésre bocsátott okmány adattartalmának és státuszának a pusztán fizikai észlelés útján való megfeleléségének a megállapításával kapcsolatos kihívások nagy mértékben kiküszöbölésre kerültek.

14 Kjtv. 122. § (6) bekezdés.

15 Kjtv. 122. § (10) bekezdés.

16 Kjtv. 131. § (1) bekezdés.

17 Kjtv. 147/A. §.

A jogalkotó ugyanakkor folyamatos kihívásokkal néz szembe nem csak hazai, hanem nemzetközi szinten is a minél pontosabb és biztonságosabb ügyfélfelzárkózási „eszköztár” bővítését illetően. A gyorsuló digitalizációs folyamatokra tekintettel, még inkább előtérbe kerül e kérdéskör megfelelő módon történő szabályozása és a rendelkezésre álló technológiai megoldások megismerése, illetve az azokhoz való alkalmazkodás révén az általuk biztosított lehetőségek széles körű felhasználása. Az Európai Unióban is számos kezdeményezés született a jogalkotás területén, amely a digitális térben történő különböző digitális ügyintézési és azon belül az elektronikus ügyfélfelzárkózási platformokat helyezi előtérbe. Ennek egyik alappillére, a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló Európai Parlament és a Tanács 910/2014/EU rendelete (a továbbiakban: eIDAS rendelet vagy eIDAS). Az eIDAS rendeletben megfogalmazott jogalkotói cél *„a belső piacon végrehajtott elektronikus tranzakciókba vetett bizalom megerősítése a polgárok, a vállalkozások és a hatóságok közötti biztonságos elektronikus interakciók közös alapjainak kialakítása révén, aminek köszönhetően az Unión belül hatékonyabbá válnak az online magán- és közszolgáltatások, az elektronikus üzletvitel és az elektronikus kereskedelem”*¹⁸ Ennek érdekében az eIDAS olyan iránymutatásokat fogalmaz meg, mint az egyes elektronikus azonosítások és bizalmi szolgáltatások körét érintő kölcsönös elismerés, illetve – többek között – az Európai Unió tagállamai által alkalmazandó egyes elektronikus aláírások és időbélyegzők használatának a jogi háttérnek megalapozása. Az évek során folyamatosan bővülő technológiai fejlődés számos változást hozott a digitális ügyfélfelzárkózás, valamint az elektronikus aláírások kérdéskörét érintően, így nélkülözhetlenné vált egy egységes Európai Unióban alkalmazandó keretrendszer megalkotása. Ennek tükrében a jogalkotó, az Európai Parlament és a Tanács 2024/1183 rendeletével (a továbbiakban: eIDAS rendelet módosítás) módosította a korábbi eIDAS-t. A hivatkozott módosítás számos területen hordoz változást, mint új bizalmi szolgáltatások bevezetése és ezáltal szigorúbb biztonsági és jogi megfelelés, de a legátfogóbb újdonság az uniós digitális személyiadat-tárca *„European Digital Identity Wallet”* jövőben történő megvalósítása, amely lehetőséget biztosít, országhatárokon átívelő jelleggel, az uniós polgárok számára, hogy egy arra alkalmas keretrendszerben, mobiltelefonjukat használva, egyebek mellett eltárolják igazolványaikat, illetve, azokat szükség esetén felhasználás céljából gyorsan előhívják.¹⁹ Ezzel a személyazonosság igazolása is egyszerűen és gyorsan megvalósíthatóvá válik. Az eIDAS módosítás két évet biztosít az uniós tagállamok számára, hogy létrehozzák a szükséges informatikai keretrendszert és megteremtsek

18 Eidas rendelet (2) bekezdés.

19 eIDAS rendelet módosítás (7) és (15) bekezdés(ek), valamint (19) bekezdés.

annak nemzeti jogi környezetét, amely alkalmas a jogalkotói célkitűzések és szabályozások maradéktalan megvalósítására.²⁰

Ennek érdekében, hazánkban az Országgyűlés elfogadta a digitális államról és a digitális szolgáltatások nyújtásának egyes szabályairól szóló 2023. évi CIII. törvényt (a továbbiakban: DÁP törvény vagy DÁP jogszabály vagy DÁP), amely egyrészt a fentiekben említett eIDAS, valamint az eIDAS rendelet módosításban foglaltak teljesítésére hivatott²¹, valamint 2024. év szeptember hónap 1-jétől felváltotta a korábban hatályban lévő az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényt (a továbbiakban: E-ügyintézési törvény). A hivatkozott törvény, az abban foglalt jogalkotói célkitűzések megvalósításának eszközeként egy olyan felhasználóbarát platform megteremtését irányozza elő a digitális állampolgárság létrehozásán keresztül, amely lehetőséget biztosít a digitális térben történő ügyintézéshez és szolgáltatások nyújtásához. Ezen alapvetést támasztja alá a végső előterjesztői indokolása is, mely szerint *„A XXI. század harmadik évtizedében a digitalizáció legfontosabb eszköze a mobil, az okostelefon. Ezért 2024 végétől Magyarországon az igazolvány, az ügyintézés és az aláírás is mobilra költözik. Mobilalkalmazást hozunk létre, amely minden magyar állampolgár számára elérhető. A központi mobilalkalmazás segítségével a magyar emberek minden eddigénél könnyebben és gyorsabban intézhetik el ügyeiket. A mobilalkalmazás segítségével igazolhatják majd a személyazonosságukat és egy gombnyomással rendezhetik fizetnivalóikat az állam felé. A Nemzeti Digitális Állampolgárság Program megvalósítása során az egyik legfontosabb alapelv az, hogy a felhasználó dönti el, hogy él-e a digitális állampolgárság nyújtotta lehetőségekkel.”* Az idézetekből megállapítható, hogy a digitális ügyintézés „pilot” platformjaként az okostelefon, valamint az azon megvalósítandó mobilalkalmazás, illetve a hivatkozott joganyag értelmező rendelkezése szerinti „keretalkalmazás” tekinthető elsődlegesnek. A DÁP 3. § (6) bekezdése értelmében, a digitális szolgáltatások elsődlegesen a digitális állampolgárság keretalkalmazáson keresztül érhetők el, ezáltal jogszabályi alapokra helyeződik az okostelefonra egyszerűen, gyorsan és díjmentesen letölthető és telepíthető „Digitális Állampolgárság” megnevezésű applikáció (a továbbiakban: Applikáció), valamint annak az egyes eljárásokban való használata. Az Applikáció felhasználásnak megkezdésekor aktiválni kell a digitális állampolgárságot, amely alapvetően egy felhasználói profil létrehozásával egybekötött azonosítási mechanizmus, amely személyazonosság igazolásához kötött.²² E személyazonosítás történhet személyes megjelenés útján bármely járási hivatalnál, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény

20 eIDAS rendelet módosítás 5a. cikk (1) bekezdés.

21 DÁP 122. § (1) bekezdés.

22 DÁP 11. § (1) és (2) bekezdés(ek), valamint 63. § (1) bekezdés.

által kijelölt kormányhivatalnál, vagy az imént hivatkozott jogszabály által meghatározott nyilvántartást kezelő szervnél.²³ Ebben az esetben a személyes megjelenéssel történő sikeres személyazonosítást követően kapott - a mobilkészíték kamerájával olvasható – kód Applikációba történő beolvasásával záródik le sikeresen az előregisztrációs folyamat.²⁴ A személyazonosítási folyamat azonban történhet személyes megjelenés nélkül is, egyrészt távoli azonosítással vagy tárolóelemet tartalmazó személyazonosító igazolvánnyal.²⁵ Az aktiválási folyamat sikeres lezárását követően vehetőek igénybe az egyes digitális keretszolgáltatások, mint 2024. év szeptember hónap 1-jétől az eAzonosítás és az eAláírás, majd 2026. év január hónap 1-jétől pedig az ePosta, az eDokumentumkezelés, valamint az eFizetés.²⁶

A személyazonosítás témakörének szempontjából szintén kiemelt jelentőségű nívó, a nemzeti digitális irattárca-szolgáltatás (a továbbiakban: Digitális Irattárca), amely megnyitja a lehetőséget a mobiltelefonon keresztül történő személyazonosításra mind a digitális térben, mind a személyes interakciók során.²⁷ A felhasználók egyrészt tárolhatják digitálisan a különböző személyazonosító adataikat, okmányaikat, másrészt ezen adatokat célzottan megoszthatják, továbbá rendelkezhetnek csak az adott eljárásra korlátozottan történő bizonyos adatok hozzáférhetővé tételének lehetőségéről is.²⁸ Lényeges, hogy a Digitális Irattárcában eltárolt és a személyazonosság igazolására előhívott digitális okmány a fizikai formában meglevő okmány felmutatásával azonos hatályú.²⁹ Azzal tehát, hogy a jogalkotó „azonos értékkel” bírónak deklarálja a Digitális Irattárcával elérhetővé tett digitális okmány felhasználását a fizikai valóban történő bemutatással, lényegében a mobilkészíték segítségével kiváltható a fizikai formában történő személyazonosító okmány használatának szükségessége. Az említettekkel szoros összefüggésben kiemelendő továbbá a hivatkozott jogszabály 61. § (2) bekezdése, mely alapján, ha az arra jogosult személy vagy szerv ellenőrzése eredményeképpen a megosztott digitális okmány adatiban egyezés van, a természetes személy felhasználó személyazonossága igazoltnak tekintendő.

A DÁP törvényben meghatározottak a közjegyzői hivatást is sarkalatos jelleggel érintik azzal, hogy a közjegyzőt is digitális szolgáltatás nyújtására köteles szervként jelöli meg.³⁰ A közjegyzőnek, mint digitális szolgáltatást biztosító szervezetnek biztosítani kell az eAzonosítás szolgáltatás útján a digitális állampolgár

23 DÁP 63. § (12) bekezdés.

24 DÁP 63. § (14) bekezdés.

25 DÁP 63. § (1) és (4) bekezdés(ek), valamint (5) bekezdés.

26 DÁP 119. § (1) bekezdés.

27 DÁP 3. § (7) bekezdés.

28 DÁP 60. §.

29 DÁP 61. § (1) bekezdés.

30 DÁP 9. § (2) bekezdés g) pont.

azonosítóval történő azonosítás lehetőségét.³¹ E körben vizsgálendő továbbá, a 2024. év november hónap 6.-án, a Magyar Közlöny 111. számában kihirdetett, a digitális állampolgárság egyes szabályairól szóló 321/2024. (XI. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: DÁP végrehajtási rendeletei) 8. §-a, mint az említett keretszolgáltatás gyakorlati működésre vonatkozó normaszöveg, amely szerint „(1) Az eAzonosítás keretszolgáltatás útján biztosított elektronikus azonosítási szolgáltatás a Dáptv. 63. §-a szerinti sikeres regisztrációt követően aktív felhasználói profillal, a keretalkalmazás használatával vehető igénybe. (2) Az eAzonosítás keretszolgáltatás használata során a felhasználó a mobiltelefonján tárolt biometrikus azonosító adat vagy az általa választott azonosító kód alkalmazásával azonosítja magát. (3) A (2) bekezdés szerinti biometrikus azonosító adat a felhasználó keretalkalmazáshoz regisztrált mobiltelefonján tárolt arcképe vagy ujjnyomata. Az eAzonosítás útján biztosított elektronikus azonosítás biometrikus azonosító adat alkalmazásával akkor sikeres, ha az azonosítás során a felhasználó a keretalkalmazáshoz regisztrált mobiltelefonján érzékelt biometrikus adat megegyezik az ezen mobiltelefonban tárolt biometrikus adattal”. Az említettek tükrében leszögezhető, hogy a jogalkotó lefektette mind a jogi, mind a technológiai eszköztár alapjait az Applikáció – azon keresztül pedig az eAzonosítás szolgáltatás – segítségével történő ügyfélazonosításnak, alkalmazva mind a tudásalapú, azaz a felhasználó által megadott azonosító kóddal történő ügyfélazonosítást, mind pedig a biometrikus azonosítás lehetőségét, amely során az ellenőrzési folyamat az adott személy tekintetében valamilyen fizikai vagy biológiai jellemzőinek a felhasználásával történik.³²

3. Összegzés

Tanulmányom zárásaként leszögezendő, hogy mennyire nélkülözhetetlen szerepet kap az egyes közjegyzői közreműködések során az érintett természetes személyek beazonosításának maradéktalan megvalósulása. A történeti áttekintés során egyfajta párhuzam jelenik meg a személyazonosító okmányok mindenkori korszak egyre szigorodó biztonsági követelményeinek való megfelelése, illetve a közjegyzőt érintő személyazonosság megállapítási kötelezettség és ehhez kapcsolódóan, az okmányellenőrzésre vonatkozó eljárési garanciális elemek implementálása között. A JÜB rendszer alkalmazása a közjegyzői közreműködést érintően kiemelkedő jelentőséggel bír, elősegítve, számos hamis, hamisított vagy nem az adott egyénre vonatkozó okmány felhasználásával kapcsolatos visszaélés

31 DÁP 10. § (4) bekezdés.

32 Kiss Tibor – Szegő Tamás, Aszem. 56. és 57. o.

kiszűrését. Manapság, részben az okostelefonoknak, részben pedig a könnyen elérhető gyors internetszolgáltatásnak köszönhetően a digitalizáció egyre szélesebb körben a mindennapi életük részévé válik. Erre reagálva a jogalkotó, az Európai Unióban, és hazánkban is az ügyfélazonosítás fontosságát kiemelten kezelve törekszik olyan jogi alapokon működő technológiai megoldások rendszerezésére, amelyek a lehető legkevesebb jogi és ügyleti kockázatot hordozzák az egyes eljárásokban történő alkalmazásuk során. Hazánkban, a DÁP keretjogszabályként összefogja az egyes hivatali ügyintézéshez, ideértve bizonyos közjegyzői közreműködéshez is kötődő elektronikus szolgáltatásokat, számos informatikai újítást életre hívva, mint az eAzonosítás, vagy a Digitális Irattárca.

Az vitán felül álló, hogy a DÁP által már megvalósított, illetve a jövőben bevezetésre kerülő szolgáltatások a mindennapi életünk meghatározó részét fogják képezni, legyen szó akár felhasználói minőségről, akár pedig közjegyzői hivatásrend gyakorlásáról.

Felhasználói oldalról vizsgálva, álláspontom szerint előrelépés, hogy a digitális térben történő ügyintézésel eltűnik majd a várakozás, a sorbaállás, egyszerűsödnek az eljárások, többek között a fizikai személyazonosító okmányok bemutatási kötelezettsége nélkül is, aggálytalanul megvalósulhat a személyazonosság igazolása és ezáltal a közjegyzői közreműködés is. Pozitívum az a tény is, hogy az önkéntes regisztrációval maga a felhasználó dönthet arról, hogy kíván-e élni a digitális állampolgárság által nyújtott, illetve jövőben nyújtandó lehetőségekkel. Hangsúlyozandó előny továbbá, hogy teljes mértékben megvalósul a tudatos és célhoz kötött adatfelhasználás, valamint az adatok feletti rendelkezési jogosultság azzal, hogy a digitális állampolgár rendelkezési jogköre, hogy az adott eljárást illetően, milyen személyéhez fűződő adatokat, illetve okmányokat oszt meg a hivatali szerv részére személyazonosítás, vagy más ügyintézés céljából. Meglátásom szerint az viszont egyfajta negatívum, hogy a DÁP által nyújtott digitális szolgáltatások okostelefon segítségével vehetőek igénybe, amely technológia az idősebb korosztály részére sokszor nehezen értelmezhető és kezelhető.

Ugyanakkor álláspontom szerint, a biometrikus azonosítással magasabb fokú biztonsági szinttel megvalósulhat a személyazonosítás, olyan esetekben is, ahol példának okáért az adott egyén az évekkel korábban kiállított fizikai okmányában szereplő fényképre már alig, vagy egyáltalán nem hasonlít, de ide sorolnám az egyetétű ikrek esetét is, akik külsőleg szinte teljes egyezőséget mutatnak. Az említett technológia ugyanis valós időben, közvetlenül, az adott egyént azonosítja, legyen szó akár ujjlenyomat, arcfelismerés vagy íriszazonosításról, következőképpen emelve a jobbiztonság követelményének megvalósulását a közjegyzői közreműködések során.